

Dagboek van een dominee in Jorwert
(Hinne Wagenaar, 22 maart – 28 maart 2020)

In tijden van Corona

Zondag 22 maart 2020

Vroeg uit bed en mijn 'geestelijke oefeningen' gedaan in de kou, onder een strakblauwe hemel. Daarna ontbeten met Sietske en ons voor de TV genesteld. Ik ben blij met een dienst uit Frjentsjer en dat een collega 'de honneurs' waarneemt. De opzet is iets anders dan vorige week, volgens mij een verbetering. Uit alles blijkt dat het zorgvuldig is voorbereid. Mooie liederen uit Taizé, muziek door orgel en fluit. Maar ondanks dat vind ik het moeilijk om naar de kerkdienst te kijken. Sietske loopt al eerder weg, ik blijf zitten uit fatsoen. Wat is er aan de hand? In gevoel van eenzaamheid komt over me. Ben ik niet gewend om naar een TV-dienst te kijken? Dat ook, maar er is meer. Ik vind de vorm waarin het gepresenteerd wordt niet goed passen. Een kerkdienst alsof alles nog gewoon is met orgel, dominee en preekstoel. Maar het is niet gewoon, de kerk is leeg! Vorm en inhoud zijn niet in evenwicht. Om het voor mij te laten werken, zou de vorm moeten veranderen naar een intiemer gebeuren. Bijvoorbeeld in een kapel, met een lezing, een paar woorden, goede zang en muziek. Ik denk dat ik overgevoelig ben voor vorm. Vaak wordt gedacht dat mensen de kerk verlaten vanwege de inhoud, maar ik denk dat de vorm van de kerkdiensten mensen parten speelt.

Tijdens de dienst zap ik naar een ander kanaal. Daar draagt aartsbisschop Eijk de mis op. En met alle respect voor de Rooms Katholieke Kerk, deze viering verdraag ik echt niet. Niet zozeer vanwege de vorm (dat ook) maar vanwege de inhoud van de woorden en de uitstraling van de aartsbisschop. Wat een woestijn! Het enige dat me roerde, en dat Sietske uit de andere hoek van de kamer terug deed bewegen naar de TV, was de muziek na de communie uitgevoerd door trompet en orgel: de tune van Ennio Morricone uit de film *The Mission*.

Vanmiddag zat Sietske in de kerk van Jorwert tussen 14.00 en 16.00 uur. Zoals steeds loopt het rustig door. Een gezin, een aantal enkelingen, een (echt-)paar. De hele dag lopen mensen in en uit, zonder dat er sprake is van een ontmoeting met elkaar. Ook al zijn het er niet veel, de reacties van de bezoekers zijn warm: 'Wat mooi dat dit kan', 'Wat heerlijk om hier even stil te kunnen zijn', 'Wat een krachtplek'.

Ik kom vandaag weer toe aan wandelen, het lezen van een artikel over Willibrord, het bellen met kinderen en familie, het schrijven van mijn dagboek. Wat een weelde!

Maandag 23 maart 2020

De regelmaat begint te komen, de dagen beginnen op elkaar te lijken. Na het gewone begin van de dag, begint het ook al gewoon te worden om de kerk open te doen. Het is er heerlijk stil. Voor ik vertrek, zing ik enkele liederen die ik instudeer met Tetsje van der Kooi, mijn zangdocent. Het lied van

Bach 'Die bitt're Leidenzeit beginnet abermal' vind ik meestal te zwaarmoedig, maar past nu wel in deze 40-dagentijd van corona. Na de koffie bel ik met een aantal mensen en verwerk ik de e-mail die nog wel binnenkomt. En ik plaats een bericht op Facebook:

De komende tijd doet Marian Nijland, vaste gast bij Nijkleaster en aandachtschenker, iedere maandag een suggestie voor een moment van aandacht.

MOMENT VAN AANDACHT, maandag 23 maart

Stuur eens een kaartje naar een ander. Echte post is zoveel leuker. Denk aan mensen die nu meer dan anders alleen zijn, mensen die in de zorg werken. Maar ook ieder ander waardeert deze vorm van aandacht. Zeker nu, het is niet snel teveel. Je kan ook adressen uitwisselen met je vrienden of familie, waardoor er nog meer verbinding ontstaat. Toen ik afgelopen week een oproepje rondmailde, kreeg ik verschillende adressen van mensen die ik een kaartje kon sturen. En sommige mensen sturen weer een kaartje terug, een prachtige beweging. Verbind je met elkaar. Via postvoorkanijers.nl kan je je ook aanmelden om kaarten te versturen naar mensen die een hart onder de riem kunnen gebruiken. Veel plezier.

In de middag studeer ik een paar uur en begin ik met het bijwerken van mijn eigen website: www.hinnewagenaar.fr1 Dat is in jaren niet gebeurd. Ik neem nu de kans maar te baat. In de avond wordt duidelijk dat het Nederlandse kabinet de bestaande corona-regels aanscherpt. Dat heeft geen gevolgen voor ons huidige gedrag thuis. Maar de nieuwe datum van 1 juni is wel heel ingrijpend. Ik had al wel bedacht dat het vieren van het Paasfeest in onze kerken problematisch zou worden. Maar dit betekent dat we tot na Pinksteren onze samenkomsten moeten opschorten. Ik ga ervan uit dat dit ook geldt voor de kerkdiensten. Dit moet ik wel even verwerken. Ook geen Pinkstervieringen. Zolang geen Nijkleaster activiteiten? Geen Nijkleaster Pinksterpaad? Au! Iemand schreef vandaag al op de facebook-pagina van Nijkleaster: 'Ik mis jullie. Tot zo gauw mogelijk.'

Moment van aandacht

Dinsdag 24 maart

Toen ik vanmorgen de kerkdeur opende, zag ik een boomkruiper in de bomen rondom het kerkhof. Die zie ik hier niet vaak. Het vogeltje klimt behendig bij de boom omhoog. Dat is precies volgens de natuurgids. Een boomkruiper klimt omhoog, een boomklever beweegt langs de stam omlaag. In stille bewondering volg ik z'n bewegingen.

Is het voorlopig een van de laatste keren dat ik de deur van de kerk in de ochtend opendoe? De toespitsing op het beleid maakt dat we vandaag moeten overleggen. En ja hoor, de regelmaat van de vorige dagen is volstrekt zoek. Veel bellen en mailen. Nog even met Sietske naar de stad om enkele nodige boodschappen te doen. In de middag krijg ik een app-bericht van Hadassa, een medewerker van de KRO-NCRV: 'Beste Hinne, we zijn bezig met een nieuw project. Morgen om 12 uur publiceren we een video waarin christenen samen het Onze Vader bidden. Dit in het kader van de oproep van de Paus om dit gebed samen te bidden in deze tijd. Zou je hieraan mee willen werken? We maken een video van filmpjes die mensen zelf maken met hun telefoon. Denk eraan: wel rechtop filmen vanwege de montage. Enne, graag zo snel mogelijk.' Ik vraag Sietske of ze een filmpje van me wil maken terwijl ik het Us Heit bid. We proberen het in de kerk, maar het is teveel 'alsof'. We besluiten naar buiten te gaan. Staande in de 'greide' voelt en bidt het veel beter!

Us Heit yn 'e himel,
lit jo namme hillige wurde,
lit jo keninkryk komme,
lit jo wil dien wurde
op ierde likegoed as yn 'e himel.
Jou ús hjoed ús deistich brea
en ferjou ús ús skulden,
sa't ek wy ús skuldners ferjûn
hawwe;
en lit ús net yn fersiking komme,
mar ferlos ús fan 'e kweade.
Want jowes is it keninkryk
en de krêft
en de hearlikheid
oant yn ivichheid.
Amen

De beamkrûper

In de namiddag een DB vergadering van de gemeente Westerwert. Wat gaan we wel en niet doen? We verzamelen onze ideeën en zullen dat aan de kerkenraad voorleggen. Bij thuiskomst kan ik net nog even van de zon genieten. Na het eten een uur met collega Saskia overlegd en vervolgens een e-mail geschreven aan de lokale commissie van de Stichting Alde Fryske Tsjerken, de eigenaar van de kerk in Jorwert. Even vragen naar wat zij vinden van het wel of niet openstellen van de kerk. Tegen tien rond ik af en plaats ik deze woorden op mijn website. Tot morgen.

Woensdag 25 maart 2020

Wat een heerlijke koude ochtend! Als ik buiten mijn fitness oefeningen doe, vult de koude lucht mijn (nog gezonde) longen. De mensen met Corona hebben veel klachten aan de luchtwegen. Wat ben ik blij met gezonde longen!

Wat ik gister vreesde is vandaag werkelijkheid geworden. Na veel overleg hebben we toch besloten om de kerk van Jorwert niet meer open te stellen. Heel spijtig, want ik vind dat een kerk altijd open moet zijn, zeker in tijden van crisis. Maar tegen het maatschappelijk tij is het moeilijk roeien. Er is binnen onze kring geen duidelijke consensus en dus nemen we dit besluit.

Vanmorgen voor de tweede keer in meer dan zeven jaar geen kleasterkuier op woensdag. Ik plaats een tekst plus bezinningsvraag op onze website en Facebook:

Vandaag geen kleaster-ochtend, maar wel een tekst met een vraag ter overweging voor thuis of tijdens een wandeling.

De Amerikaanse monnik Thomas Merton (1915-1968) schreef rond 1960 de volgende spreuk:

‘Onze geest is als een kraai die alles oppikt wat blinkt, zonder zich erom te bekommeren dat ons nest zeer oncomfortabel wordt met al dat metaal erin.’

We kunnen in ons huis soms zoveel spullen verzamelen dat onze bewegingsvrijheid beperkt wordt. Ook in ons ‘geestelijk huis’ verzamelen we veel moois (bv. woorden, beelden, gedichten, boeken). Welke daarvan is in deze tijd van crisis waardevol voor jou?

Om twaalf uur post KRO-NCRV een video van het Onze Vader. Zie hier het resultaat: <https://nijkleaster.frl/samen-het-onze-vader-us-heit-bidden/>

In deze bijzondere tijd werd om 12 uur vanmiddag over de hele wereld het Onze Vader gebeden, na een oproep van Paus Franciscus. Bekend en onbekend Nederland deed om 12 uur op eigen wijze en in eigen taal mee.

“Laten we onze nabijheid voelbaar maken aan de personen die eenzaam zijn en het moeilijk hebben. Nabijheid aan artsen, verplegers, vrijwilligers... Nabijheid aan allen.”

Donderdag 26 maart 2020

Donderdag 26 maart 2020. Sietske is al een paar dagen niet fit. Ze heeft last van haar rechteroog en rechter hoofdhuid. We zijn niet zo snel bezorgd en het zal vast geen corona zijn. Maar het is nu wel reden tot contact met de dokter. Eerst telefonisch, dan foto's sturen. Het is blijkbaar wel zo serieus dat ze op afspraak moet komen. In de middag wordt duidelijk dat de diagnose gordelroos is. Sietske krijgt een kuur van 7 dagen voorgeschreven. En: rust en thuisblijven. Dat gaat wel lukken in tijden van corona.

Naast alle gebel, gmail en zorgen om gezondheid waren er vandaag toch ook hoogtepunten. In de eerste plaats gebeld met Peter den Hoedt. Hij is 'specialist nieuwe gemeenten' van de landelijke PKN en in een eerder stadium vanuit de PKN betrokken geweest bij Nijkleaster. Hij houdt ons bij de 'landelijke les', namelijk wat onze volgende stap zal zijn in het proces van pionieren: 'Nijkleaster kan niet altijd een pioniersplek blijven. Willen jullie in de toekomst verbonden blijven met de kerk en zo ja, op welke manier? En wat wil de gemeente Westerwert?' Ik heb hem eerder verteld dat een commissie van Westerwert en Nijkleaster nadenkt over de toekomst. Zijn reactie is heel bemoedigend! Wij kunnen een model zijn voor de koers die de synode uitzet in de nota 'Mozaïek van kerkplekken'. (<https://www.protestantsekerk.nl/thema/mozaiek-van-kerkplekken>).

Het tweede hoogtepunt is de 'slach troch it lân', samen met vriend en collega Jurjen. Al jaren mag ik de nazorg voor de greidefûgels (weidevogels) doen bij boer en buurman Tjalling. Hij wil in de komende dagen nog mest uitrijden (dongride) en vraagt of ik wil kijken of er al eieren liggen. Hij wil ze in geen geval kapotrijden. In deze tijd gaat het alleen nog om kievitseieren. Onze wandeling door het land is heerlijk, maar de kieviten (ljippen) zijn hier nog niet aan de leg. We zien en horen opvallend veel tureluurs (tsjirken), maar de ljippen houden zich stil. Op dit moment is het te droog en in de nachten te koud. Dus ik app aan Tjalling: 'Jo kinne moarn wol dongride'.

O ja, ook nog een derde hoogtepunt. Het vastenrecept voor Vieren en Vasten werd vanmiddag op de website geplaatst: Turkse linzensoep. Wij hadden geen linzen in huis maar met kidneybonen smaakte het super!

Vrijdag 27 maart 2020

'O sleep, why dost thou leave me?', die vraag was vanmorgen van toepassing. 'O slaap, waarom verlaat je me?' is een aria van Händel uit de opera Semele die ik soms zing tijdens mijn zanglessen. Ik slaap goed maar in de ochtend verlaat de slaap me. Ik blijf na zessen nog een tijdje liggen, maar ga dan uit bed om mijn geestelijke en lichamelijke oefeningen te doen. Waar ik wakker van lig? Natuurlijk houdt het coronavirus me bezig. Ik pieker over de gezondheid van Sietske, over de mensen in zorgcentrum Nij Dekema in Weidum waar ik gewoonlijk elke week naar toe ga. Gisteravond belde Doutie van der Gaast mij. Zij is ouderling en werkt in Nij Dekema. Ze vertelt hoe moeilijk het is voor de mensen op de zorgafdeling die nu gesloten is. Voor de mensen in een vergevorderd stadium van dementie valt het gelukkig wel wat mee.

Maar ik pieker ook over hoe deze 'langzame ramp' huishoudt in Afrika, meer specifiek in Kameroen. Wij weten uit ervaring hoe de gezondheidszorg daar functioneert, hoe de communicatie verloopt, hoeveel mensen altijd al ziek zijn, hoe ze gebrek hebben aan alles, hoe ze de markt echt niet kunnen vermijden simpelweg omdat er geen supermarkten zijn of omdat de producten in de supermarkt veel te duur zijn. En met verwondering en bewondering denk ik terug aan het uithoudingsvermogen, de volharding en het geloof van de mensen. Er zijn meer 'piekers', maar die wil ik vandaag niet teveel ruimte geven.

We worden thuis gesterkt door de woorden van onze schoondochter Andrea (vriendin van Jornt, onze oudste zoon. Zij wonen in Gent). Ze schrijft in de familie-app: 'Het is wel zwaar, maar ik ben nog nooit zo gezond geweest. Veel smoothies, sporten, elke avond gezond koken, de zon schijnt. We zijn wat beperkter, maar het leven wordt ook wat simpeler en geeft ook weer kansen om stil te staan bij wat belangrijk is. En om te onthaasten.'

Buiten is het ijsig koud geworden door een straffe oostenwind. Straks naar bed, hoop dat de slaap ons niet zal verlaten.

www.virtualsheetmusic.com

O SLEEP WHY DOST THOU LEAVE ME?
GEORGE FREDERICK HANDEL
(1685-1733)

Largo

5 O - Sleep, why dost thou

9 leave me? why dost thou leave me? Why dost thou leave me?

13 O - Sleep, O - Sleep,

© Copyright 1991, 1992 Chappell Music Limited.
All Rights Reserved. International Copyright Secured.

Zaterdag 28 maart 2020

Goed geslapen! En Sietske gelukkig ook. Vanuit Bonaire krijgen we een advies van dokter Luit-Jan Lukkes: Sietske moet, naast antivirale medicijnen, ook een oogzalf gebruiken. Sietske wil wachten tot maandag, maar ik sta erop dat ze vandaag de dokterwacht belt. We krijgen er bijna ruzie van. Dat gebeurt niet zo vaak, maar nu zet ik door. Wanneer ik terugkom van boodschappen doen, blijkt dat we vroeg in de middag een oogzalf kunnen ophalen bij de apotheek van het MCLeeuwarden.

Vandaag is het een rustige dag, tijd om te lezen. Heerlijk om een weekend te hebben met vier kranten: Friesch Dagblad, Trouw, Leeuwarder Courant en NRC. Dorpsgenoot Geert Mak heeft in indringend artikel in het NRC met als titel 'Na de ramp heeft Europa wonderen nodig'. De laatste woorden van het artikel vatten de teneur van het stuk goed samen: *'Dit is de grootste crisis sinds de Tweede Wereldoorlog. En nu is het inderdaag 'onze beurt' (voor een ramp). Dit is de finale test voor de Europese Unie, de saamhorigheid binnen de Europese gemeenschap en het staatsmanschap van de Europese leiders. Nederland deinst terug. Maar Europa heeft meer wonderen nodig om dit te overleven.'*

Het is wel grappig dat Geert Mak het woord 'wonder' in de mond neemt, terwijl de Theoloog des Vaderlands, Samuel Lee juist heel voorzichtig is wanneer aan hem gevraagd wordt of God het virus een halt kan toeroepen: *'Door een wonder? Ik weet niet of dat kan. Ik las laatst dat twee derde van de Nederlanders gelooft in wonderen. We blijven open staan voor het mystieke, maar ik zou er mijn hoop toch maar niet op zetten.'*

In het interview zegt hij mooie dingen. Bijvoorbeeld: *'Dit raakt de hele wereld fundamenteel. We worden gedwongen opnieuw na te denken over hoe wij moeten leven. Het virus vervolgt ons, niet alleen christenen, maar de hele mensheid. We zijn waarschijnlijk niet goed met elkaar omgegaan, met de natuur, met dieren, heel onze leefstijl. We moeten terug naar de ziel van alles, naar waar het eigenlijk om gaat.'*

De ziel van religie is medemenselijkheid. Daar moeten we weer naar op zoek. Het is geen mooi voorbeeld, maar we hebben onze grenzen dichtgedaan voor vluchtelingen. We zien hen als een bedreiging, we willen ze niet hebben. In deze crisis kunnen we allemaal nergens meer heen, misschien zien we nu hoe vreselijk dat is.'

Maar er is ook werk aan de winkel! Deze week hebben we een kub grind besteld. Het grind rondom ons huis is op enkele plekken 'dungezaaid', dus wordt het tijd voor een nieuwe laag. De big bag staat voor ons huis op de stoep. Met emmer, hark en kruiwagen gewapend ga ik het grind te lijf. Na een paar uur is de klus geklaard. Goed voor mijn lichaam!

Samuel Lee (Theoloog des Vaderlands)